

N. ROOTSI

Tartu ülikooli Raadi katsejaamade tegevuse
ülevaade 1926.—29. a.

Taimebioloogia katsejaam

TALLINN, 1929.

N. ROOTSI

Tartu ülikooli Raadi katsejaamade tegevuse
ülevaade 1926.—29. a.

Taimebioloogia katsejaam

Külvi- ja katse- korraldus	1926 a.		1927 a.		1928 a.		Keskmine 1926/28 a. kohta
	kg ha	%	kg ha	%	kg ha	%	
Keskmine	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000
V-30% K-30%	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000
V-30% K-30%	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000
V-30% K-30%	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000
V-30% K-30%	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000	5,0	15 000

Peale rühmas 1928 a. ühe aia sügisel nutes keskkatsetes mustkese lappidel orased
vastuolul nõrgemad kui haljaskese lappidel; arvatavasti ühtes rühmade läbi toimivate
mustkese lappidele palju suureste põhja ja muid jli lähemaks kuj. haljaste kosede järde.
Üldine järeldus seestest keskkatsetes oleks: keskmitteidkandid ja võivad muudat
haljaskesele arand laudasõnuku ja peale selle rukkide PK viatusse järde pea-
mitvalt kaunviljadest koosnevate seade (sellest) lauguvad tunduvalt rukkide tara-
susk (v. 3 a. keskmine).

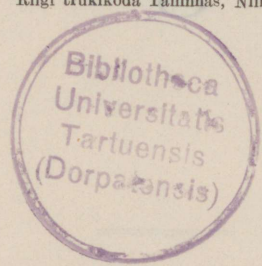
Tallinn, 1929.

M. ROOZA

Tartu ülikooli Raadi katseseamade tegevuse
ülevaade 1926—29. a.

Taimedbioloogia katseseam

Riigi trüükikoda Tallinnas, Niine tän. 11.

199755267

Taimebioloogia katsejaam.

N. Roots.

Katsejaam on jatkanud eelmistel aastatel lõpuleviimata katseid ja alanud uusi, arvesse võttes Katseasjanduse nõukogu soove. Peale harilikkude põldtaimede on leidnud tähelepanu ka uued kultuurid, nagu päevalille, maisi, sinise- ja sirplutserni, valge mesika kasvatamine. Jõgeva sordikasvandusega avaldus seni kaastöö Jõgeva teravilja liinide ja kartulivarrate järelkatsumises. Katsete korraldamise tehnika ja ümbertöötamisviis on selles ajajärgus kindlamini välja kujunenud. Iseloomult võiks jaotada katseid järgmiselt: 1) külvikordade katsed, 2) harimiskatsed, 3) seemne ettevalmistamise katsed, 4) külvikatsed, 5) sortide, liinide eelvõrdlus, 6) meetodika katsed. Selles järjekorras püüame anda ka ülevaadet. Andmete esitamisel on arit. keskmiste järgi nende täpsuse mõõduks märgitud keskmise vea % — m%.

Külvikordade katsed. Siin on võimalik jälgida üksikuid külvikorra osi (eelviljade, kesade küsimus) ja võrrelda terveid külvikordi. Seni oli katsejaamas uurimisel peamiselt kesade küsimus, kuid on rajatud ka tervete külvikordadega katsed. Kesakatsetes on olnud võrdluses: 1) ratsionaalne sügisel ülesharitud mustkesa ja 2) haljad viki- ja pelusikesad. On selgitatud nende mõju rukkisaagisse ühesuuruse laudasõnniku väetuse (400 dz. ha) juures, kusjuures haljastele kesadele järgnes veel PK väetus sellel määral, palju haljas saak neid aineid mullast ära võttis. Siin kohal oleks juure lisada 1921.—26. a. aruandele („Põllum. Peaval. aastar. I“) 1927/28. tulemused, mis aina kinnitavad endiseid andmeid ja järeldusi. 1927. a. sügisel oli mustkesa lappidel palju lihavam oras, mis seletatav nitraatide kogumisega ja paigale jäämisega ülemisse mullakihti pärast kuiva suve. See töötas mustkesa lappidelt palju suuremat saaki, 1928. a. oli mustkesa lappidel rukis tõesti tugevam ja isegi veidi lamandunud, kuid üllatuseks oli tublisti parem ainult õlesaak, nagu järenevas tabelis näitavad 1928. a. keskmised saigid.

	Haljasheina saak			Rukkisaak 1928 a.				Keskmine rukkiterasaak 1924/25. ja 28. a.
	1927. a.		Keskmine 1923—27 kg ha	T e r i		Õ l g i kg ha	Tera ja õle vahekord	
	kg ha	m %		kg ha	m %			
Mustkesa	—	—	—	1 880	0,36	7 000	1:2,94	1 904
V—50% P—30% U—20—25%	14 571	4,93	18 102	1 852	1,28	6 230	1:2,66	1 872
V—75% K—25%	15 478	6,13	17 488	1 956	2,06	6 740	1:2,77	1 865
V—50% K—50%	15 760	1,45	16 304	1 920	0,88	6 270	1:2,69	1 833
P—75% K—25%	14 405	2,07	17 347	1 874	1,14	6 178	1:2,73	1 832
P—50% K—50%	14 018	2,18	16 691	1 854	1,38	6 282	1:2,64	1 738

Peale vihmase 1928. a. suve olid sügisel uutes kesakatsetes mustkesa lappidel orased vastuoksa nõrgemad kui haljaskesa lappidel; arvatavasti uhtus vihmade läbi taimedeta mustkesa lappidelt palju nitraate põhja ja muld jäi lahjemaks kui haljaste kesade järele.

Üldine järeldus senistest kesakatsetest oleks: keskmisel Raadi saviliiva mullal haljaskesale antud laudasõnniku ja peale selle rukkile PK väetuse järele peamiselt kaunviljadest koosnevate segude järele ei langenud tunduvalt rukkiterasaak (v. 3 a. keskmised).

Külvikatsed. Külviaja katsed on huvitavad selle poolest, et näitavad selgeid saagivahesid. Katsed ei taha soovitada kindlat kalendriaega külviks, see on võimata, sest kord on kevad varasem, kord hilisem. Millal küllida, peab otsustama põllumees ise taimenõuete, ilmade ja oma põllu seisukorra järgi. Katsed aga näitavad, et on tähtis leida soodsat külviaega ja eriti mitte hiljaks jääda kaerakülviga. Kuigi katsed kestnud vähe aega, on siiski huvitav võrrelda kevadisi külve kuival 1927. ja vihmasel 1928. a. Täienduseks on võetud juure mõned liig hilised külvid, mida tegelikult enam ei tarvitata, et ainult näidata, kuidas saagimuutus võib edasi kesta. Tegelikult ei tule need külvid arvesse. Ilmade takistusel põlnud võimalik igal aastal küllida just samal kuupäeval. Need eelkatsed vääriksid järelkontrolli ja jatkamist mitmetes kohtades, et kindlamaid andmeid saada.

Talirukki katsed. Kõrgemat tera- ja õlesaaki andsid 20. aug. külvid. 1928. ja 1929. a. oli 10. aug. saak väiksem kui 20. aug. Oras kasvas liig varase külvi tõttu sügisel liig tugevaks. Hilisemate külvide saagid langesid järjekindlalt. 1927/28. ja 1928/29. a. olid orased kõige paremini elanud üle talve, lappidel ei olnud tühikuid, kuid siiski olid hilisemad külvid silmapaistvalt nõrgemad, kõrs peenem, pead väiksemad. 1924/25. ja 1926/27. a. talved olid hiliste külvidele halvemad, jättes järgi neile vähe taimi. Lihavalt kasvanud orashein suures andes õlesaaki. Katselappidele kevadel lämmastiku pealtvæetust ei antud.

Külviajad.

1924 . . .	—	—	—	8. sept.	15. sept.	—	22. sept.	29. sept.	—
1926 . . .	11. aug.	21. aug.	31. aug.	10. „	—	20. sept.	—	1. okt.	9. okt.
1927 . . .	11. „	20. „	30. „	10. „	—	20. „	—	30. sept.	10. „
1928 . . .	10. „	20. „	30. „	8. „	—	18. „	—	29. „	10. „

Keskmiised terasaagid.

1925 . . .	—	—	—	1 750	1 450	—	733	592	—
m% . . .	—	—	—	2,07	5,03	—	8,14	17,17	—
1927 . . .	1 755	1 355	785	665	—	380	—	105	165
m% . . .	2,67	5,53	1,40	1,80	—	3,02	—	56,19	24,84
1928 . . .	2 355	2 590	2 100	2 170	—	1 375	—	1 255	925
m% . . .	1,82	0,58	0,95	1,33	—	7,00	—	4,58	3,76
1929 . . .	2 360	2 560	1 902	1 790	—	1 525	—	1 310	1 248
m% . . .	0,8	0,7	1,5	0,3	—	2,3	—	2,6	1,2

Keskmiised õlesaagid.

1925 . . .	—	—	—	6 742	5 558	—	2 950	2 392	—
1927 . . .	7 285	6 030	4 720	4 140	—	4 045	—	2 615	2 745
1928 . . .	8 210	8 690	7 925	7 635	—	5 675	—	5 675	5 140
1929 . . .	6 095	6 945	5 485	5 110	—	4 500	—	4 330	3 940

Riigi statistika andmetel külitakse meil kõige enam rukist augusti viimasel dekaadil. See keskmine külviaeg on sadandete aastate jooksul välja kujunenud ja nähtavasti tuleb seda pidada ka kõige soodsamaks. Ilmade ja mullaolude järele on üksikute aastatel vähemad kõrvalkalduvused kohased, suuremad aga, nagu katsetest esialgu paistab, võivad saaki tõrjasti vähendada. Kuigi hiljaksjäänud külve kevadel lämmastikuvæetus parandada võib, on selle tarvitamine ainult siis võimalik, kui talv ei ole hävitanud orast. Ka väga väljakasvanud liig varase külvi oras võib hävineda talvel lämbumise tõttu.

Kaera katsed 1923., 1927. ja 1928. a. „Kullavihma“ kaeraga näitasid külviaja hiline misega kindlat terasaagi langust. Ka langes tera headus, mis tõendab väidet, et hiljaksjäänud kaerakülv annab söklast tera. Hilistel külvidel oli ka enam tühje kõluteri. 1928. a. jäid hilised külvid haljaks ja kannatasid varase külma läbi, kuna varased külvid andsid kypse, tuumaka tera. Petliku mulje põllu vaatamisel annab õlekasv, mis hilisematel külvidel niiskel suvel võib segi tugevam olla ja äratada head lootust terasaagi peale. Kuid hiljem kannatab õleværtus hilisematel külvidel enam rooste ja tihti ka lamandumise läbi. 1923. a. oli katse mitmesuguste külviviiside ja määradega ja ainult 2 külviajaga, sellepärast on siin toodud arvud läbistikkused 39 lapi saagist.

Külviajad.

1923 . . .	—	15. mai	—	—	1. juuni	—	—	—
1927 . . .	7. mai	15. „	18. mai	25. mai	1. „	8. juuni	15. juuni	23. juuni
1928 . . .	7. „	14. „	21. „	30. „	4. „	11. „	18. „	25. „

Keskmised terasaagid kg ha.

1923 . . .	—	2 260	—	—	1 994	—	—	—
m% . . .	—	6,2	—	—	3,7	—	—	—
1927 . . .	2 922	2 562	2 467	2 147	1 242	1 072	382	187
m% . . .	1,45	1,26	1,72	2,21	4,02	4,71	6,14	29,61
1928 . . .	1 995	1 985	1 820	1 550	1 395	1 165	710	320
m% . . .	0,60	0,40	0,61	0,58	1,22	0,52	5,67	3,91

Keskmised ölesaagid kg ha.

1923 . . .	—	5 980 ¹⁾	—	—	7 460 ¹⁾	—	—	—
1927 . . .	3 680	3 855	3 785	3 435	2 265	1 695	1 655	1 140
1928 . . .	3 400	3 670	4 400	4 380	4 705	3 860	2 110	2 530

1000 tera kaal.

1927 . . .	21,35	20,65	19,07	19,50	17,37	14,48	13,44	8,45
1928 . . .	27,40	27,45	24,30	18,65	18,05	17,75	16,10	11,45

Sõkla %.

1927 . . .	23,16	32,30	37,60	34,67	38,40	44,00	48,80	62,10
1928 . . .	28,46	31,21	32,50	37,01	36,77	36,16	41,90	49,08

Külviviisi katsed 4-tahulise odraga 1923., 1927. ja 1928. a. ja „Kullavihma“ kaeraga 1923., 1924. ja 1928. a. 25 m² lappidel 1923. a. 3 korduses järgmistel aastatel 4 korduses andsid suuremad saagid 12,5 sm reavahedega reaskülvist. Laiemad reavahed 16 ja 20 sm olid nähtavasti ebasoodsamad ja isegi nende harimine ei suutnud tõsta saake üle 12,5 sm reaskülvi. Võrdleme siin ainult laiialtkülvi ja 12,5 sm reavahedega reaskülvi saake.

4-tah. odra saagid, kg ha.

	Keskmised terasaagid				Keskmised ölesaagid		Reaskülvi enamsaak%	
	Laiialtkülv		Reaskülv		Laiialtkülv	Reaskülv	Teri	Õlgi
	kg	m%	kg	m%	kg	kg		
4 tah. odra saagid.								
1928	2 383	0,62	2 508	0,59	3 396	3 634	5,2	7,0
Kaerasaagid.								
1923 15. mai külv . . .	2 248	2,22	2 416	4,38	5 072	6 520	7,5	28,5
1. juuni külv . . .	1 820	5,33	2 288	4,44	6 740	7 760	25,7	15,1
1924	1 662	5,53	1 765	7,32	2 409	2 776	6,2	15,2
1928	1 664	0,79	1 780	0,56	3 656	3 972	7,0	8,6

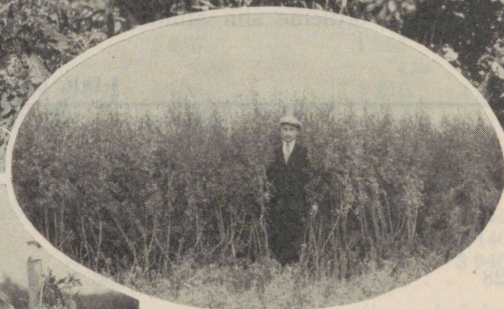
Katsete täpsust vähendas eriti 1923. a. traatussi hävitustöö. Kõige vähem kahju tegi traatuss 1928. a., sellepärast on selle aasta andmed kõige täpsemad, ja võiksime öelda tagasihoidlikult, et reaskülv võimaldas 5—8% enamsaaki. Erikordadel oli vahe aga suurem.

Sinise lutserni külviaja, -määra ja -viisi katsed, mis 1923. a. rajatud ja mille tulemused toodud I. aastaraamatus, künti ümber selle tõttu, et lapid olid vähja mõjul hõredaks jäänud, ja 1926. a. korraldati samasugused katsed uuesti. Need uued katsed kinnitasid üldiselt eelmiste tulemusi. Soodsamaks külviajaks osutus varasem 15. mai külv, seemnemääraks 35 kg. Laiial- ja reaskülv olid üheväärlised. 1926. a. kuiva suve tõttu kannatas

¹⁾ 1923. a. niiske ilmastiku tõttu kaalusid öled palju.

kaera alla külitud lutsern niiskuse puuduse all, kaer tuli maha niita haljalt. Keskel oli põllul väike nõdu, mille kohal lutsern hävines 1926/27. a. talvel. Seega tuleb valida lutsernile veerjas põld, kust talve vesi kergesti ära jookseb.

Haljassaagid	Katteviljata				Katteviljaga			
	1297		1928		1927		1928	
	Reaskülv	Laialkülv	Reaskülv	Laialkülv	Reaskülv	Laialkülv	Reaskülv	Laialkülv
Külv 15. V 1926 a.								
35 kg ha.	41 772	45 040	36 043	36 157	40 201	38 118	35 600	35 260
25 „ „	37 675	42 741	35 827	33 610	37 100	37 518	30 260	33 735
15 „ „	36 797	36 978	30 886	32 610	30 875	34 436	29 665	30 035

Pilt nr. 14. Päevalill ja mais 1929. a. 2 a. mesiku ädal 1928. a. mitmesuguse niitmiskõrguse järgi. Ädala kasv 1928. a.: vasakul pool sirp, paremal pool — sinisel lutsernil. Selle all ovaalis — seemnemelik 1929. a.

1927. a. oli — 3, 1928. — 2 saaki.

Külvimäära katsed punase ja rootsi ristikuga (puhtad külvid) Stebleri normide järelkatsumiseks 1923.—26. a. on kirjeldatud hra mag. A. Miljani poolt „Agronoomias“ nr. 11 — 1928. a. Katse näitas, et 15% alla Stebleri normi seemnemäär ei vähenanud punase ristiku saaki, rootsi ristiku saak vähenes veidi. Segud timutiga andsid enam saaki kui puhtad külvid. Punase ristiku saagid olid suuremad kui rootsi ristikul.

Valge mesika katsed on näidanud head talvekindlust, kiiret kasvu ja maa varjamist teisel aastal, mis väga soodus umbrohu lämbutamiseks. Ka ei ole mesik, nagu näha 1928. a. väetuskatsetest, nõudlik väetuse suhtes. Katsed aga näitavad, et esimest korda kasvatamisel kohanend mügarbakterite puudusel noortele taimedele, nõrk lämmastiku-väetus kasulik võib olla. See on hea meetaim ja soodus haljasväetuseks: annab palju maa-pealset ja juurte massi, juured on tugevad ja mügarate poolest rikkad, seeme on peenike, seda läheb seemenduseks seega vähe. Kuid seemnes on rohkesti kõvu teri ja idanemine visa. Hilised külvid kuivas mullas ei tule üles ja võivad üles tulla koguni teisel aastal, nagu see juhtus 1927. a. kesksuvel tehtud külvidega. Kui soovitakse seda kasutada kesataimena teisel kasvuaastal, tuleb küllida eelmise aasta kevadel hästi vara kaera alla, kui mullas on rohkesti talveniiskust. 1928. a. kasvas kesas kiiremini kui peluski ja vikk. Haljasväetuseks künti enne õitsmist 12. juulil 1928. a. keskmiselt ca 37 360 kg ha kohta mesikat sisse, halja peluski ainult 7. aug. ja selle saak oli 28 885 kg. Mustkesa sai 400 dz. laudasõnnikut. Rukkisaagid 4 kordusest olid 1929. a. järgmised kg ha:

	Teri kg	m%	Õlgi
Laudasõnniku järele . . .	2 119	3,5	5 150
Halja viki „ . . .	2 315	2,8	5 619
Halja peluski „ . . .	2 454	1,1	5 727
Peale veetud mesika järele: Kasvanud mesika järele:	2 350	1,4	5 896
kaera all	2 731	2,2	6 742
ilma katteviljata	2 646	1,9	6 392

Kui aegsasti kõrgelt niita, kasvab ruttu järgi. Kolm niitu (7. VII, 10. VIII, 19. X) andsid 1928. a. kokku 52 869 kg ha kohta. Karjatamiskatseid pole seni tehtud, kuid söötmine sigadele ja piimalehmale laudas õnnestus hästi. Mesikat tuleb küllida vähemalt 50 sm reavahedega, mille vahesid võiks kohendada hobukultivaatoriga, mis noores eas umbrohu hävitab ja kasvu edendab.

Sordivõrdluskatsed. Talirukki katsed on kestnud 4 a. Meie kodumaa sordid on osutunud enam talvekindlamaks kui välismaa sordid. Õle- ja terasaagi poolest tuli esimesele kohale Sangaste. Toome siin võrdluseks ainult mõnede sortide terasaakide % sortide keskmisest.

A a s t a d	1924	1925	1927	1928	Läbistikk 1925.—1928 a.
Sortide keskmine saak-100% . . .	2 791 kg	2 300 kg	2 214 kg	1 455 kg	
Sangaste	124%	94%	121%	170%	128%
Teras	95%	93%	103%	118%	105%
Jõgeva nr. 1	—	101%	112%	130%	114%
„ nr. 2	—	106%	127%	127%	120%

Talinisu katsete sortide koosseis ei olnud püsiv, mispärast raske öelda kindlamat. Kodumaa sordid näivad olevat talvekindlamad.

Suinisu katsed 1926., 1927. ja 1928. a. näitasid, et hilisemad sordid suudavad anda kõrgemat saaki ainult soojadel aastatel, kuna vihmastel jäävad haljaks. Seega tuleks peatuda varasemate sortide juures. Nii võiksime võtta arvesse sorte: Janetzki var., Rubin, Marquis, Kitsener, Extra Kolben, Heine Kolben. Viimased kaks on veidi hilisemad. Suuremaid saagivahesid ei olnud.

Odrasortide katsetest 1923.—1928. a. on ilmunud „Agronomias“ nr. 8—1928. a. ülevaade teraomadustest ja nr. 2—1929. a. ülevaade saakidest.

24. 11. 1929. W. Dor.

Kahetahulistest otradest andis parimat saaki Sval. Kuldoder, mis ka võrdlemisi seisukindla õlega. Peale selle olid suurema saagiga Sval. Luigekael, Mahndorfi Hanna, Ackermanni Isaria, Stadleri R. 40 ja Stadleri Ratisbona, kuid välja arvatud Luigekael ei ole nende õlg nii seisukindel kui Kuldodral. Väga suure õlesaagiga oli Ackermanni Bavaria, kuid terasaagis jäi see eelnimetatud sortidest taha. Sv. Printsess ja Ševallier olid kõikidest sortidest kõige hilisemad, mis ei vasta meie oludele. Neljatahulised odrad andsid vähem saaki kui kahetahulised. Neist tuli esikohale Rathlefi neljatahuline. Sellele lähedal seisab Heine neljatahuline.

Kaerasortide katsetest 1923.—1928. a. on samuti ülevaade ilmunud „Agronomias“ 1928. a. nr. 12 teraomadustest ja 1929. a. nr. 2 saakidest. Esikohale terasaagi poolest tuli Kirše koll., kuid suurelt osalt 1926. a. mõjul, ei ole aga roostelevastust, mis alandab tema väärtust. Sellepärast oleks esimeses joonis nimetada sorte Strube Šlanstedti, Brandti Gretchen, Friedrichswerthi Berg., Kehra Saagirikas, mis 3 viimase aasta kestvusel püsivalt andsid kõrgeid tera- ja õlesaake üle sortide keskmise. Kõrgeima terasaagi andis ka Dippe Überwinder. Püsivalt hea tera- ja õlesaagiga oli Kuninga ja terasaagiga Sv. Kuldvihm. Võit kui nõudlikum sort jäi vist ebasoodsate aastate tõttu saagis taha.

Lipukaertest esines kõige paremini v. Rathlefi valge, pikateraline, ohtetu, andes viimase 3 jooksul keskmiselt 7% terasaaki ja 20% õlesaaki üle sortide keskmise. Eisenšmidt ja v. Rathlefi koll. lipukaer kui kõige hilisemad katsetes olnud kaerasordid jäid ebasoodsate aastate tõttu saagis taha. 1928. a. ei suutnud nad valmida.

Kartulisordid olid suuremal arvul katsetes 1927. ja 1928. a., mis väga erinevad üksteisest, sellepärast oleks veel varane teha kindlaid järeldusi. Ligikaudu võiks öelda, et parimate sortidena paistsid Deodara ja Majestic. Maitse rahuldavast heani, võrdlemisi lehemädaniku-kindlad. Väikesest punasest palju suurema saagiga olid Allerfrüheste Gelbe ja Odenwaldi sinine. Kõik mainitud sordid säilivad hästi.

Juurviljasortidest andis suuremat saaki naeris Grey Stone. Müncheni naeris võib küll vihmasel aastal anda suuremat saaki, kuid läheb juba põllul kergesti mädanema (1928. a.). Külmal 1928. a. jäid peedisaagid väikeseks, naerisaagid olid kõrged.

Lutsernidest, mis 1927. a. külitud, elasid paremini üle talve sirplutsern Eestist ja sinised Ungari, Grimm, Cossaki. Sinisel lutsernil on kiire kasv, see annab enne ristikut esimese saagi ja peale ristiku koristamist veel kaks saaki. Kodumaa sirplutsern andis esimese saagi palju tugevama kui sinine, ädala järelkasv oli aga aeglane ja vähem.

Maisisordid annavad head haljassaaki siis, kui suvi juhtub olema soe. 1928. a. äpardusid täielikult. Neist sortidest, mis olid katsetes 1926. ja 1927. a., andsid suuremat saaki Early Silver King ja White Flint. Kuid 1927. a. andis kõige suuremat saaki Field-corn American Wonder. Kindlamate tulemuste saavutamise nõuab katsete jätkamist. Huvitav, et 1928. a., mil maisi haljassaak oli kõigest 950 kg ha kohta, päevalill andis 43.700 kg.

Metoodika katsed. 1927. ja 1928. a. korraldati reakatsed lappkatsetega võrdluseks. 1927. a. olid kaera- ja odrasortidega ühe-, kolme- ja viierealised katsed 10 korduses, 1928. a. kolmerealised katsed kaerasortidega 9 korduses. 1927. a. katsetes võis selgesti leida naabersortide mõju äärridadele. Selle kõrvaldamiseks külitati 1928. a. sortide vahele 1 rida suinisu. See ei hävitanud lahkuminekuid keskmiste ja äärridade saakides. Tuleks järeldada, et üherealised katsed ei või anda õigeid tulemusi, 3- ja 5-realistel tuleks äärridad jätta arvestamata.

B

3286

1929:19975267